

УДК 347.774(477)

Кузьмінський О. О., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та масових комунікацій ХНУВС

Правила застосування спеціальних способів захисту права на комерційне (фіrmове) найменування

В даній статті проведено дослідження нормативно-правової бази про способи захисту прав на комерційні, фіrmові найменування, а також правозастосовчої практики у цій сфері.

Ключові слова: комерційне (фіrmове) найменування, захист, засоби індивідуалізації, право інтелектуальної власності.

В данной статье проведено исследование нормативно-правовой базы о способах защиты прав на коммерческое (фирменное) наименование, а также правоприменительной практики в этой сфере.

Ключевые слова: коммерческое (фирменное) наименование, защита, средства индивидуализации, право интеллектуальной собственности.

Research of regulatory and legal base concerning the methods of commercial (company) name rights' protection and also law enforcement practice in this sphere is conducted in the article.

Key words: commercial (company) name, protection, methods of individualization, incorporeal right.

Актуальність. Тема дослідження є досить актуальною в наш час і набуває особливої значущості в умовах, коли триває удосконалення національного законодавства. Потребує визначення правового режиму, який був би придатний для регулювання відносин, пов'язаних з комерційним, фіrmовим найменуванням, його ознак та функцій, закріплення чітких юридичних механізмів, за допомогою яких правовласники відповідного комерційного, фіrmового найменування могли б ефективно реалізовувати свої права, відкривають відповідні перспективи як в науковому, так і в практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень. Необхідно визнати, що на сьогоднішній день в юридичній літературі недостатньо досліджена правова природа охорони прав на комерційне, фіrmове найменування. В останні роки зазначене питання стало частиною дослідження у дисертаційній роботі А.О. Кодинця «Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України» (Київ, 2006р.), І.В. Кривошеїної «Фіrmове найменування: регулювання та правова охорона за законодавством України» (Київ, 2007). В той же час і в цих роботах комплекс проблем відносно здійснення права на захист комерційного, фіrmового найменування залишається недослідженим.

Метою даного дослідження є визначення особливостей та правил застосування спеціальних способів захисту права на комерційне (фіrmове) найменування.

Виклад основного матеріалу. Право на захист комерційного, фіrmового найменування – це охоронювальне суб'єктивне право, яке є самостійним і виникає з моменту порушення регулятивного суб'єктивного права на комерційне, фіrmове найменування чи його оспорювання.

До спеціальних способів захисту права на комерційне, фіrmове найменування, як засобу індивідуалізації законодавець відносить шість засобів примусового характеру, які включають як способи захисту, так і міри відповідальності (ст. 432 ЦК України) [1, 548].

Суд може постановити рішення, зокрема, про: застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності; вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів; вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь; застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення; опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Невеликий досвід їх застосування щодо комерційних, фіrmових найменувань свідчить про наявність низки проблем, що знижують ефективність захисту.

Застосування невідкладних заходів щодо попередження порушення права і збереження відповідних доказів – міра захисту, спрямована на оперативне попередження і припинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення прав на комерційні, фіrmові найменування, а також збереження відповідних доказів їх вчинення. Оперативна реалізація цього способу захисту є гарантією недопущення та припинення правопорушень, зменшення розміру заподіяної порушенням шкоди, мінімізації витрат потерпілої особи на судовий захист його прав.

Перелік невідкладних заходів у законодавстві про комерційні, фіrmові найменування не передбачено. Тому їх застосування повинно ґрунтуватися на нормах ГПК України про «запобіжні заходи». До таких ст. 43-2 ГПК України відноситься: витребування доказів; огляд приміщень, в яких відбуваються дії, пов’язані з порушенням прав; накладення арешту на майно, що належить особі щодо якої застосовано запобіжні заходи [2, 56]. Для більш повного і надійного запобігання неправомірних дій ці заходи доцільно доповнити в спеціальному законодавстві заходом у вигляді заборони відповідачеві, щодо якого є достатні підстави вважати, що він є порушником, здійснювати певні дії, а саме: застосування комерційного, фіrmового найменування на товарі, упаковці, вивісці, етикетці, тощо, зберігання такого товару з метою пропонування для продажу, пропонування для продажу, продаж, імпорт, експорт; застосування в діловій документації чи в рекламі, в мережі Інтернет, у відношенні яких (дій) є достатні підстави вважати їх контрафактними.

Призупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт або експорт яких здійснюється з порушенням права. Порядок застосування цього способу захисту регулюється нормами Митного кодексу України (глава 45 «Особливості переміщення через митний кордон України товарів, що містять об’єкти права інтелектуальної власності», ст. 345 «Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності»), а також деталізується нормами ряду підзаконних актів [3, 790].

Цей спосіб захисту більшою мірою застосовується для припинення порушення прав на торговельні марки, оскільки їх охорона забезпечується свідоцтвом, що підтверджує обсяг прав правовласника. У відношенні комерційних, фіrmових найменувань подібний контроль з боку митних органів мало реалізовується на практиці, оскільки встановлення наявності чи відсутності неправомірного використання комерційного,

фірмового найменування залежить від безлічі факторів (виду діяльності власника найменування, можливості введення споживачів в оману і т. д.).

Вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених в обіг з порушенням прав і знищення таких товарів; вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням прав – способи захисту, спрямовані на припинення і запобігання подальшого введення в цивільний оборот контрафактних товарів, а також на виключення можливості їх повторного виробництва. Особливості та порядок реалізації даного способу захисту в спеціальному законодавстві про засоби індивідуалізації також не деталізовані. У ч. 2 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» позначається можливість власника свідоцтва вимагати усунення з товару, його упаковки, знаку, що незаконно використовується або позначення, схожого з ним до ступеня змішання, або знищення виготовлених зображень знаку або схожого позначення [4, 36].

Вважаємо за необхідне, враховуючи при цьому європейський досвід, доповнити ст. 432 ЦК України положеннями стосовно знищенню товарів із порушенням права інтелектуальної власності та можливості вилучення та знищенню товарів *за кошт правопорушника* (ст. 10 Директиви), а також *визначити* у ст. 432 ЦК України *граничні виплати одноразової компенсації* замість відшкодування збитків та особливості відшкодування, положення щодо виплати штрафу (ст.ст. 11, 12, 13 Директиви) [5].

Співвідношення цих двох способів захисту (вилучення контрафактних товарів і усунення комерційного, фірмового найменування з упакування товарів) законодавець не визначає. Очевидно, що мова йде про різні способи захисту. Способ, передбачений ст. 432 ЦК України, є менш вразливим для економічного становища порушника, оскільки не позбавляє його прав на маркований чужим позначенням товар, а тільки лише зобов’язує усунути таке найменування з товару і знищити виготовлені зображення, позначення. Якщо ж реалізація такого способу захисту є неможливою з технічних причин, наприклад, найменування є невід’ємною частиною товару, застовсуватися повинен бути більш відчутний для порушника спосіб, передбачений ст. 432 ЦК України – вилучення з обігу і знищенню контрафактних товарів [6, 548].

Загальний характер формулювань змісту способів захисту, пов’язаних з вилученням контрафактних товарів, утрудняє їх належне застосування на практиці. ВГС України в одному зі своїх листів звертає увагу на проблеми, наявні при обґрунтуванні необхідності застосування вилучення: вимагаючи вилучення з обороту товарів відповідача, які виготовлені і введені в обіг під позначенням правовласника, останній повинен вказати, а судові органи встановити – які конкретно товари підлягають вилученню і в кого (чи є ці особи учасниками даного судового процесу); в частині вилучення з обігу матеріалів і устаткування, які використовувалися для виготовлення товарів під знаком позивача – які товари має на увазі позивач, які саме матеріали та обладнання підлягають вилученню, у кого і яким чином, тривалість і обсяг виробництва і реалізації відповідачем продукції з порушенням прав позивача, чи використовувалися зазначені матеріали та обладнання переважно для виготовлення товарів з порушенням прав на позначення [7]. Неповне встановлення судом зазначених обставин є підставою для скасування рішення і передачі справи на новий розгляд.

Виходячи з цього, при цьому використавши досвід Російської Федерації (ч. 1 ст. 1252 ЦК РФ), такими особами можуть бути: виробник, імпортер, зберігач, перевізник, продавець, інший розповсюджувач, недобросовісний набувач [8, 5496]. Кожен з

названих суб'єктів повинен розглядатися в якості самостійного порушника і відповідно залучатися до відповіальності.

Застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності – міра відповіальності, яка є альтернативою санкцією по відношенню до відшкодування збитків. Умовою її застосування виступає лише факт протиправної поведінки порушника, обґрунтування ж точного розміру майнових втрат не потрібна. Конкретний розмір такого стягнення у законодавстві про засоби індивідуалізації не передбачено, так само як і сама можливість застосування такої відповіальності. Відсутність деталізації розмірів стягнення на рівні спеціального закону є причиною незастосування судами цієї санкції для захисту прав на засоби індивідуалізації [8]. При цьому посилання патентовласників на аналогію закону до уваги не приймаються (мається на увазі аналогія з авторським законодавством).

Вважаємо, що вкрай необхідно встановити межі виплати разового грошового стягнення (відшкодування) для всіх об'єктів права інтелектуальної власності (ст. 13 Директиви) [5].

Такий підхід враховує загальний характер норми ст.432 ЦК України, яка закріплює таку компенсаційну санкцію, яка повинна застосовуватися для захисту прав на всі резултати інтелектуальної, творчої діяльності та прирівняні до них засоби індивідуалізації. В іншому випадку, можливості власника прав на комерційне, фірмове найменування виявляються суттєво обмежені у порівнянні з можливостями власника авторських прав.

Не маючи права скористатися одноразової компенсацією, правовласники комерційних, фірмових найменувань знаходяться в нерівному положенні з суб'єктами авторських прав у частині відновлення майнового становища, оскільки спосіб захисту у вигляді стягнення збитків є малоефективним в застосуванні, з огляду на труднощі в обчисленні і обґрунтуванні розміру збитків.

Опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права та зміст судового рішення про таке порушення – міра захисту, спрямована на відновлення ділової репутації власника прав на комерційне, фірмове найменування.

Ефективність цього заходу знижується відсутністю необхідної деталізації порядку її застосування. По-перше, не визначено обсяг і зміст опублікованих відомостей. З цього приводу в літературі пропонується опубліковувати не тільки дані про факт порушення, а й усі відомості про самого порушника [9, 26]. По-друге, не вказано суб'єкт, який оплачує публікацію. Як видається, мова повинна йти виключно про порушника. По-третє, не визначено порядок вибору джерела опублікування. Господарський суд м. Києва, розглядаючи вимоги позивача про застосування даного способу для захисту авторських прав, висловив позицію, підтриману Київським апеляційним господарським судом, про те, що публікація інформації про порушення та зміст судового рішення може бути покладена в судовому порядку лише на спеціалізовані видання, метою створення яких є інформування про авторські права. Всі інші видання, зокрема газету «Юридична практика», суд не вправі зобов'язувати здійснювати таку публікацію, оскільки право вибору тем для публікації належить виключно видавництву. Позивач може звернутися до цієї газети в загальному порядку з пропозицією надрукувати те чи інше судове рішення [10, 58-63].

У відношенні комерційних, фірмових найменувань публікація принесе найбільший ефект, якщо з нею зможе ознайомитися максимально широке коло споживачів, оскільки

саме від їх сприйняття багато в чому залежить, по-перше, ділова репутація власників цих позначень, по-друге, встановлення факту порушення (так, ст. 489 ЦК України не допускає використання однакових комерційних, фіrmових найменувань, якщо це вводить в оману споживачів щодо діяльності та продукції їх власників). Якщо ж опублікування інформації про порушення прав на комерційне, фіrmове найменування виробляти в спеціалізованому виданні Державної служби інтелектуальної власності («Промислова власність»), така публікація навряд чи досягне необхідного результату оповіщення споживачів.

Для української системи захисту виключних прав на комерційні, фіrmові найменування цікавим є порядок встановлення відповідальності юридичних осіб та індивідуальних підприємців за порушення прав у цивільному законодавстві Російської Федерації (ст. 1253 ЦК Російської Федерації). Якщо юридична особа неодноразово або грубо порушує виключні права на результати інтелектуальної, творчої діяльності і на засоби індивідуалізації, суд може приняти рішення про ліквідацію такої юридичної особи. Якщо такі порушення здійснює фізична особа, її діяльність як індивідуального підприємця може бути припинена за рішенням або вироком суду у встановленому законом порядку.

Така норма є необхідною з тих міркувань, що особа, яка порушує виключні права і завдяки такій діяльності отримує значні прибутки, навряд чи припинить їх порушувати навіть після того, як понесла цивільно-правову відповідальність. Прибутки, які порушник отримує, завжди є набагато вищі, ніж застосовані до нього штрафні санкції.

Висновок. Проведене дослідження нормативно-правової бази про способи захисту прав на комерційні, фіrmові найменування, а також правозастосовчої практики у цій сфері дозволяє зробити ряд висновків. Стан законодавства, що регулює реалізацію способів захисту даного виду прав, відбиває високий рівень захисту, який забезпечується закріпленим системи загальних для всіх прав суб'єктів господарювання способів захисту вцілому та спеціальних способів для захисту прав інтелектуальної власності зокрема. У той же час практика застосування цього законодавства свідчить про наявність низки проблем, складностей, пов'язаних із загальними формулюваннями правових норм, недостатньою деталізацією в них змісту способів захисту та порядку їх застосування. Виходячи з цього, основними напрямками вдосконалення законодавства в даній сфері виступають деталізація і конкретизація змісту і правил застосування способів захисту щодо прав на комерційні, фіrmові найменування. Саме такий підхід, що поєднує встановлення загальних рамок способів захисту для всіх прав інтелектуальної власності та деталізацію порядку їх застосування для прав на комерційні, фіrmові найменування дозволить забезпечити їх максимально ефективний захист.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України / [Ярема А. Г., Карабань В. Я., Кривенко В. В., Романь В. Г.]. – К.: АСК, 2004. – Т. II Право інтелектуальної власності. Зобов'язальне право. – 624 с.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. (зі змінами станом на 11 травня 2007р.) // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 6. – С. 56.
3. Про затвердження Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності: постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2001р. № 412 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 18. – Ст. 790.
4. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» // ВВР України. – 1994. № 7. – Ст. 36.
5. Директива від 29.04.2004 р., №2004/48/ЕС.

6. Цивільний кодекс України: коментар. – Х.: Одіссея, 2007. – 956 с.
7. Лист Вищого господарського суду України «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності»: від 14.12.2007 р., № 01.8/974. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v-974600-07>
8. Гражданский кодекс Российской Федерации. Часть 4 // Собрание законодательства РФ. – 2006. – № 52 (1 ч.). – С. 5496.
9. Кузнецова Н. С. Сучасний стан, проблемні питання і перспективи розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності / Н. С. Кузнецова // Матеріали виступлений на 10-й міжнародной научно-практической конференции «Актуальные проблемы интеллектуальной собственности» (г. Алушта, 11–15 сентября 2006 г.). – Алушта. – С. 23–29.
10. Щодо припинення порушення авторських прав в Інтернеті (із практики роботи господарських судів міста Києва) // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 11. – С. 58-63.

УДК 343

Великодний Д. В., здобувач Національної
академії прокуратури України

Укладання угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим

У статті проведено детальний аналіз інституту угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим. Наведено критерії диференціації кримінально-процесуальної форми. Визначено особливості укладання угоди про визнання винуватості. Окреслено певні проблемні аспекти. Відзначено позитивні аспекти застосування даного інституту на практиці.

Ключові слова: укладання угоди; угода про визнання винуватості; прокурор; підозрюваний; обвинувачений.

В статье проведен детальный анализ института соглашения о признании виновности между прокурором и подозреваемым или обвиняемым. Приведены критерии дифференциации уголовно-процессуальной формы. Определены особенности заключения сделки о признании виновности. Определены некоторые проблемные аспекты. Отмечены положительные аспекты применения данного института на практике.

Ключевые слова: заключения сделки; соглашение о признании виновности; прокурор; подозреваемый; обвиняемый.

This article provides a detailed analysis of the institute of guilt recognition agreement between the prosecutor and the suspect or attorney. There given a set of criteria to differentiate criminal procedural form. Determined the conditions of the agreement of the recognition of guiltiness. Outlined and described some problematic aspects. Noted the positive aspects of this institution in practice.

Keywords: agreement; agreement on the recognition of guiltiness; suspect; attorney.

Актуальність теми дослідження. Положення нового КПК України закріплюють порядок кримінального провадження, що відображає курс зміцнення демократизації та гуманізації вітчизняного кримінального судочинства. Реформування процедури кримінального провадження, пов'язане з удосконаленням існуючих інститутів та запровадженням нових форм і методів здійснення кримінально-процесуальної діяльності, заснованих на європейських стандартах. Кримінальне